

PRAVÝ ŽIVOT

s příklady ze třetí třídy

David Doubek

OBSAH

ÚVOD: POBÍHÁNÍ
CHLUBENÍ A TOUHA.
TROJÚHELNÍKOVÁ TOUHA.
CHLUBENÍ.
MARNIVOST.
BLÍZKOST.
MODERNÍ POCITY: ZÁVIST, ŽÁRLIVOST A BEZMOCNÁ NENÁVIST.
CHLUBENÍ A RIVALITA.
VYTAHOVÁNÍ.
PROHLÉDAVOST.
VÁŠNIVÁ BYTOST, MARNIVÁ BYTOST.
PRAVÝ ŽIVOT.
BĚH ZA LESKEM.
TŘÍDA.
HOLKY.
POUTA A ŘETĚZY.
UKÁZKY SITUACÍ:
KLUCI.
KLUCI DOHROMADY.
NĚKTERÉ SITUACE.
KLUCI A HOLKY:
ZÁVĚREM.

ÚVOD: POBÍHÁNÍ

Vycházejí ze svých dvou předešlých textů (Doubek 1997a,b), chtěl jsem docílit nějaké syntézy mezi pohledy, které nabízejí. Dále jsem chtěl zhodnotit délku mého pobytu ve třídě - zkusit si shrnout to, co se zachycuje v denících postupně a sotva se objeví v jedné epizodě.

Měl bych sledovat vývoj společnosti dětí, ale stále mi přitom uniká podstatné - totiž co považovat za "společenský jev". Nemám daný předmět, který by se mi pouze měnil před očima v čase a já tyto změny zapisoval a vykládal. Od začátku se jen snažím vůbec zachytit něco, co by bylo možné podrobit genetické perspektivě. Doufám, že jsem se v této práci zdařilo se k něčemu takovému přiblížit víc, než v předešlých.

Smutnou realitou badatele a jakéhokoliv pozorovatele společnosti ve třídě na prvním stupni je hrozná nestálost všeho, co sleduje. Jako "společenský život ve třídě" se oku výzkumníka jeví především nesrozumitelné a chaotické pobíhání dětí sem a tam. Tu se utvoří skupinka, tam se utvoří jiná, udělá se jich deset za pětiminutovou přestávku. Někdo je jednu přestávku sám, druhou běhá s ostatními. Některé skupinky jsou dvoučlenné, jindy se srotí celá třída. Někdy jsou skupinky smíšené, jindy vyhraněně holčičí a klučičí.

Všechny pokusy vnést nějaký řád do tohoto řádění nakonec vyznívají eufemisticky a nepravděpodobně.

Jediné, co se nemění je pobíhání, zatímco "důvodů", předmětů, cílů a sestav se vystřídal bezpočet.

Nezbylo tedy, než se pokusit najít cestu do tohoto labyrintu pobíhání a nějaká vodítka pro bloudění v něm. Tomu se věnuji v této práci.

Základními zdroji byla má dlouhodobá zkušenost ve třídě, mé dva předcházející texty, z nichž zejména partie týkající se chlubení a četba René Girarda.

CHLUBENÍ A TOUHA.

Ve svém předcházejícím textu (Doubek, 1997b) jsem při rozboru komunikační elementárnosti chlubení dospěl k takovéto verzi ne-autonomní "spontaneity" chlubení, jakou ukazuje příklad: *Dominika: A chceš vidět, jak se podepisuju?*" Tento příklad přesně a úsporně vyjadřuje, oč jde. Já jako subjekt chlubení se chci projevit něčím, na čem mně záleží, co považuji za dobré. Ale vždy to dělám ve dvojici s druhým (a to i tehdy, není-li tento zrovna fyzicky přítomen), "konfirmátorem", od něhož bych rád slyšel něco jako ANO na toto mé projevování se. Tak je dána "formule" chlubení: chlubič chlubicí se konfirmátorovi, který má říci "ano" (nebo něco na ten způsob, co nebude také chlubením se).

Při pokusu vystihnout akt chlubení jsem použil výrazu "expozice". Předmět chlubení jsem přejmenoval na "exponát". Sledoval jsem tím tehdy hlavně způsob, jakým se předmět objevuje na scéně. Vztah mezi subjektem chlubení, exponátem a konfirmátorem jsem hlouběji neuvažoval.

Pohled na tento vztah se mi otevřel teprve četbou knihy René Girarda "Lež romantismu a pravda románu" (1968). Inspirován touto knihou jsem se pokusil reinterpretovat mé předcházející vývody, doplnit je a nasměrovat žádoucím směrem.

Při čtení mě zaujala nápadná příbuznost mezi jeho rozboru "trojúhelníkové touhy" a mými rozboru dětských aktů chlubení a vytahování.

TROJÚHELNÍKOVÁ TOUHA.

Výklady Cervantesova, Flaubertova, Stendhalova, Proustova a Dostojevského díla, ukazuje Girard peripetie "trojúhelníkové touhy". Jeho cílem je filosoficko teologické odhalení¹, které má však zřejmé psychologické a sociologické důsledky - a ty nás teď zajímají.

Trojúhelníková touha je touha skrze druhého "... Don Qijote se vzdal v Amadisův prospěch základního práva individua, nevolí objekty své touhy, místo něho musí volit Amadis... tento model nazvěme PROSTŘEDNÍKEM touhy. Život rytíře bude NAPODOBENÍM Amadise..." (Girard 1968, s. 9). Mezi subjektem touhy, objektem a prostředníkem je trojúhelník.

Takovémuto prostřednictví, kdy je prostředník vzdálenou nepřiblížitelnou postavou, říká Girard "vnější".

Girardovy analýzy však ústí k odhalení prostřednictví "vnitřního", které bude i pro nás důležitější, tedy toho, kde je napodobována touha nikoli vzdáleného hrdiny, ale člověka blízkého.

CHLUBENÍ.

Struktura chlubení je příbuzná. Jde rovněž o trojúhelník mezi chlubičem, exponátem a konfirmátorem. A i zde jde o touhu. Touha po exponátu je tím vztahem, který jsem v

---

¹ Rozvádějící Schellerovu myšlenku citovanou v úvodu knihy: "člověk má buď boha, nebo idol".

předcházející práci opomenul. Můžeme říci, že chlubení je výrazem touhy po objektu - exponátu. Nebo pokusem o tuto touhu. Exponáty jsou produkty a předměty touhy. Chlubič se úspěšně pochlubí tehdy, je-li exponát potvrzen. Úspěšně a opravdu zatouží po exponátu teprve po potvrzení. Předmět jeho touhy tedy volí potvrzovatel. Chlubič bude po exponátu toužit teprve potom, co svou touhu (skutečnou nebo předstíranou) projeví potvrzovatel.

Zdá se, že ještě nejde o úplné napodobování touhy, ale už jsme na přímé cestě k němu.

"...Tvrdíme, že u zrodu touhy asistuje vždy podívaná na jinou touhu..." (Girard 1968, s. 91). Přesně v tomto duchu si můžeme reinterpretovat původní chlubení podpisem. Dominika chce vidět, jak se Zuzana dívá na to, jak se ona sama podepisuje. Dominika se podepíše proto, aby viděla, jak se Zuzana zmocňuje pohledem jejího podpisu.

Zrovna tak lze přeložit další z příkladů z mé předešlé práce (Doubek 1997b, s. 6):

Dominika k někomu mluví, ale ten někdo není přítomen. Hodnotí obrázky pověšené na stěně. Říká: a tohle se mi líbí a tohle se mi líbí a tohle se mi líbí nejvíce. Ale nikdo, ke komu by mluvila tu není. Tak jakoby vyhlíží někoho, komu by to řekla. Zároveň si Zuzana všimne toho, že Dominika mluví doprázdna a přispěchá si poslechnout, co se Dominice líbí nejvíce.

Dominika touží po obrázcích. Zuzana si přispěchá poslechnout, po čem to touží. Dominika potřebuje někoho, kdo by schválil její touhu (uskutečnil jí), Zuzana chce toužit po tom, po čem touží Dominika.

Trojúhelníková struktura chlubení je společná s vnitřním i vnějším prostřednictvím, je prostřednická. Samo chlubení, jakožto živel společenského života třídy, je pak nejvíce věcí vnitřního prostřednictví, neboť prostředník je velice blízko, je to spolužák nebo spolužačka.²

MARNIVOST.

Marnivý člověk podle Stendhala se neustále obrací k druhému, nemoha čerpati své touhy ze sebe, vypůjčuje si je jinde.

Stačí, aby se marnivec přesvědčil, že někdo, komu přikládá váhu, po něčem touží, aby po tomtéž objektu zatoužil také. Stojí-li pak prostředník blízko (jako je tomu u chlubení) nemůže už hrát úlohu modelu, aniž by současně nehrál úlohu překážky. Potvrzuje mé touhy, ale zároveň jim stojí v cestě, protože je už touží a protože stojí blízko, hrozí, že by se mohl předmětu touhy skutečně zmocnit. "... Prostředník je tak **rivalem**, jehož k životu vyvolala marnivost..." (Girard 1968, s. 13).

BLÍZKOST.

Blízkostí se samozřejmě nemyslí jen fyzická blízkost či existence vůbec, ale především sociálně - kulturní blízkost, resp. toto vše zároveň. Marnivost vnitřního prostřednictví patří do živlu společnosti sobě rovných lidí. Lze toužit jen po objektech touhy lidí, jako jsem já. "...Narůstající rovnost - přiblížení prostředníka - neplodí harmonii, ale stále se zostřující konkurenci..." (Girard 1968, s. 117). Blízkost plodí porovnávání, vybavující druhé libovolným kouzlem. S rostoucí blízkostí je uhrančivá moc druhého stále silnější.³

---

² A ani učitelka není příliš daleko.

³ Je-li řeč o blízkosti, je třeba připomenout, že v myšlence "agonistické jednotky" šlo právě o to: pospolitost blízkých a to, co plodí vzdálenost, tedy kulturní rozdíl, který rozděluje od sebe různé blízkosti tj. rivalitu.

MODERNÍ POCITY: ZÁVIST, ŽÁRLIVOST A BEZMOCNÁ NENÁVIST.

Kde nejsou žádné rozdíly mezi lidmi, rozmáhá se marnivá konkurence. Blízký prostředník však klade do cesty touze překážku, kterou je on sám. Marnivost tak přináší plody v podobě pocitů Stendhalem pojmenovaných jako "moderní": závisti, žárlivosti a bezmocné nenávisti. Subjekt svému modelu závidí jeho touhu, žárlí na něho jako na rivala, se kterým soupeří o objekt touhy. Konečně "... žák, fascinovaný svým modelem, vidí nutně v překážce, kterou mu prostředník staví do cesty, důkaz zlé vůle... Subjekt tedy pociťuje k modelu mučivý pocit, vznikající ze spojení nejoddanějšího zbožnění a nejsilnějšího záští. Tomu pocitu říkáme **nenávist**... Jedině člověk, který se staví do cesty touze, kterou v nás sám vyvolal, je opravdovým objektem nenávisti." (Girard 1968, s. 16)

CHLUBENÍ A RIVALITA.

Mezi chlubičem, confirmátorem a exponátem je trojúhelník. Confirmátor je nechtěný, ale nevyhnutelný, protože se bez něho nelze pochlubit, neboť teprve jeho touha spustí touhu chlubičovu. Je nechtěný, protože se stává svou touhou překážkou, rivalem.

Zatím jsem sledovali trojúhelník jen z jediné strany, ze strany chlubičovy. Z druhé strany je to ovšem podobné. Chlubič spouští confirmátorovu touhu, ale ve zmocnění se vytouženého objektu brání.

Je tu zřejmé mocenské pnutí. Chlubení je ovšem z tohoto hlediska paradoxní strukturou. Chlubič chce toužit po tom, co mu confirmátor potvrdí (a poddává se mu), confirmátor potvrdí to, co mu chlubič předloží (a poddává se mu).

Chlubení je však přes jakoby už zřejmou rivalitu dosud asymetrickou strukturou, konflikt v něm zřetelně nepropuká, má v něm ale své jádro.

VYTAHOVÁNÍ.

Plně symetrická struktura - dvojí vnitřní prostřednictví patří až k vytahování, které si můžeme představit jako dvojité chlubení. (Srv. Doubek 1997b, s. 9 - 11)

Confirmátor zatouží projevit touhu, kterou v něm chlubič vzbudil. Schematický rozhovor to může naznačit takto:

A: Já mám toto (že?)

B: Já mám to samé, ale lepší (že?)

A: Já mám to samé stejně lepší (že?)

B: atd.

(Srv. Kučera 1994b, s. 21)

A. chce po B., aby řekl ano a A. mohl zatoužit po tom, co má. B. po tom zatouží, svou touhu projeví a chce po A., aby mu jí schválil. A. zatouží silněji a chce po B., aby řekl ano. Vždycky se tak přidá obrácená touha, aniž se řekne to pouhé ano, při kterém soupeř ještě tolik nepřekáží. Protivník - confirmátor mé touhy, upírající mě to, po čem mi dal zatoužit, se lehce stane objektem mé nenávisti, když už se byl předtím stal objektem mé závisti a žárlivosti.

Jinak přeloženo - jako confirmátor zatoužím po objektu chlubičovy touhy. Ale ten mi ji upírá, protože po tomtéž touží také - staví se do cesty, kterou vystavěl. Hele - nedám!, mi říká. Závidím mu, žárlím, nenávidím ho pro to.

Mohu však kontrovat: Pah! Mám lepší! A tak se rozvine hra vytahování, při které jeden každý chce zatoužit po své věci a druhý mu to upírá.

PROHLÉDAVOST.

Mocenské napětí je tu cítit, nejzřetelněji na konfirmátorově pólu. Buď řekne ano, zůstane jen "závistivě civět" na chlubičovu chloubu, nebo bude naivní, nesnese aby jen civěl a začne vytahování. Anebo bude prohlédavý a pochopí možnost, kterou mu nabízí jeho ano a namísto civění se odvrátí. Pochopí jaké pole pro manipulaci s chlubičem mu nabízí kombinování svévolných konfirmací a vytahovacích blokování. Stendhal takové schopnosti manipulace s tužbami a skrze ně s jejich nositeli říká prohlédavost.

Je lhotejné, zda v našem případě, kde jde o život dětské pospolitosti, půjde o "sociální inteligenci", založenou především na asketické schopnosti odříkat si vlastní touhy, anebo o intuici ne úplně uvědomovanou. Navenek - k druhým - to musí vypadat stejně - jako schopnost nereagovat na každý poryv chlubení naivním vytahováním, jako určitá **lhotejnost** k takovým poryvům.

VÁŠNIVÁ BYTOST, MARNIVÁ BYTOST.

Najde-li se takový vášnivec (Stendhalův termín), který své touhy čerpá ze sebe, nebude reagovat na poryvy tužeb ostatních. Bude-li však mezi nimi, připoutá je tím víc k sobě, čím marnivější budou. Na to, aby byl považován za vášnivce, bude stačit, aby se obracel k nějakému svému vnějšimu prostředníkovi. Marnivci, ohlízející se stále přes rameno, budou nakonec obdivovat i pitomce jakým je slavný Zahradník z románu J. Kosiňského "Byl jsem při tom", jen když se on nebude ohlízet na ně. Úloha takového člověka roste s mírou marnivosti jeho okolí.

Marnivec, jenž je prohlédavější, než ostatní marnivci, dobyde stejného vlivu, bude-li vášnivec napodobovat, pokusí se udržet své akutní tužby na uzdě a bude předstírat lhotejnost. Jeho cílem bude připoutat si k sobě méně prohlédavé marnivce, aby toužil skrze ně.

"U dvojího prostřednictví může každá daná touha podnítit, nebo zdvojnásobit touhu soupeřovu. Je tedy třeba touhu skrývat, aby bylo možné se zmocnit objektu... pouze skrývání touhy a předstírání kvůli touze může založit dialektiku pána a otroka." (Girard 1968, s. 130)

"Ve světě vnitřního prostřednictví vznikají všechny nápadné (společenské) úspěchy z lhotejnosti, ať už lhotejné, nebo předstírané." (Girard 1968, s. 141)

PRAVÝ ŽIVOT.

"...Všichni románoví hrdinové očekávají od skutečnosti, že se zmocnili objektu, radikální proměnu svého bytí..." Avšak "...objekt je jen prostředkem k dostižení prostředníka... touhu **být druhým** přirovnává Proust k žízni: "Žízeň - podobná žízni, jíž je spalována vyprahlá země - žízeň po životě, ze kterého by moje duše pila..." (Girard 1968, s. 50) Toužící subjekt se chce stát prostředníkem.

Nač se vlastně chlubit? Abych se přesvědčil, že to, co žiji, čeho atributy se chlubím, je skutečně **to ono**.

Což snad formálně vychází z elementární nejistoty subjektu vzhledem k objektu a vzhledem k sobě samému⁴, ze které není pro subjekt samotný úniku, z nejistoty nudy. Objekt je pro subjekt nudný, jako by nebyl. Jde o metafyzickou nudu. Východisko z pasti nudné percepcie může přinést teprve druhý.

Takové je formální hledisko. Prakticky zvažujeme také co zač je ten druhý. Ne každý se nám zdá být tou šťastnou postavou, u níž bychom mohli najít útočiště. Hledá se dobrý model, jehož souhlas za to stojí. Být s ním, nebo být jím, to by potom byl ten "pravý život". Jestliže nám na naši chloubu dá své požehnání, aniž bychom se jím skutečně stali, přeci jen to není už taková bída, jako předtím a stopa pravého života v našem životě se objeví.

BĚH ZA LESKEM.

Půjde tedy o to, kdo je ta "šťastná postava". Ve společnosti, kterou je školní třída, která je sama o sobě třídou sobě rovných žáků, stejně starých dětí, kluků a holek, kde se k obecnému předpokladu přidává ještě definiční marnivost - děti prostě fyziologicky, ontogeneticky napodobují, nejistota je u nich tedy ještě silnější, než jinde - zvítězí ten, jehož kouzlo je největší. Všichni někoho takového potřebují - a někteří jsou schopní dokonce ze svého nějak uchopeného kouzla těžit.

Ideální prostředník bude mít nad všemi velikou moc. Obecná marnivost ovšem rozhoduje iracionálně a tak se nelze při hledání "dominantního prostředníka" řídit nějakými osobnostními vlastnostmi či dovednostmi. Rozhodne lhostejnost či prohlédavost.

Ideální prostředník je ovšem konstrukce. Všichni ve třídě jsou všem prostředníky, z nichž někteří jsou více či méně obratní. Těch obratnějších, tedy *těch jejichž nápady se budou dělat*, je rovněž víc, záleží vždy na konkrétní situaci. A tak se hledají prostředníci a pádí se za touhou. Běh za **leskem**, kterým je vybavován(a) tu ten, tu ona, je základní konstantou třídního života ať v dlouhodobé perspektivě i jednotlivém pohledu, kde nejviditelnějším projevem je ono pobíhání od jednoho k druhému - všeobecná snaha zatoužit.

Sledujeme-li toto "chumlení" déle, všimneme si, že chumly naslouchačů či chlubičů se soustřeďují kolem určitých osob. Posloupnost takového chumlení je důležitá a zajímavá.

Úspěch a vliv v chumlení - to je svět moci, který mě zajímá pro tuto práci - svět specifických rozdělování a také svět, v němž je možné sledovat individuální strategie, ve kterém je možné sledovat nějaký děj.

V běhu za leskem jde tedy o to, stát se tím, po kom se touží, kolem koho se to točí, kdo má ty správné věci, po nichž druzí touží. Strategické možnosti jednotlivců v této hře jsou rozmanité, ale dané trojúhelníkovou strukturou chlubení, které jakožto element je součástí všech komunikačních aktivit - i těch složitých. Strategie mohou být naivní i rafinované, záleží na tom, jak si kdo uvědomuje své možnosti v manipulaci s touhami druhých a jak kdo podléhá takové manipulaci. Samo chlubení se nějakou pěknou věcí, aby mě druzí obdivovali, je naivní strategií, zrovna tak, jako automatické konkurování vytahováním. Rafinovaná strategie dovede nějak započítat úlohu druhého. Buď je třeba touhu předstírat, nebo být skutečně vášnivý. Efekt na ostatní - marnivější - to bude mít stejný, protože jak už bylo řečeno, u zrodu touhy asistuje vždy podívaná na jinou touhu. Čím je dotyčná postava marnivější, tím větší vliv na ní taková podívaná má.

TŘÍDA.

---

⁴ Že je, si je Descartes jistý, protože pochybuje. Za svět, který vidí, mu však ručí Bůh. Pravda se definuje jako shoda mínění nad objektem. Objekt je společenská záležitost.

Zpátky k v úvodu zmíněnému "bludišti". V běhu za leskem můžeme vysledovat vyhledávané a vyhledávající osoby. Můžeme si všimnout, že někteří pobíhají méně, zatímco jiní lítají od jednoho ke druhému.

Každý ve třídě má své místo v tomto běhu, svojí strategii.

Pole vlivu na ostatní lze rozdělit na dva strategické plány, pole pro napodobování a pole pro násilnou moc.

V prvním plánu jde o vyhledávané osoby - osoby o nichž bychom řekli, že mají "autoritu". Jsou napodobovány, aniž by k tomu někoho pobízely. Pakliže se při své lhostejnosti nesoustředí na druhé, nemusejí ani nutně chtít je ovládat.

V druhém plánu jde o násilně prosazovaný vliv, založený na silové převaze. S plánem napodobování se nutně nemusí krýt.

Dokonalý vůdce by byl schopen kombinovat obojí, jak taktiku manipulace s tužbami druhých, tak i schopnost obstát v silovém konfliktu.

Moc a vliv jednotlivých osob se během času mění a tak se mění i mapa bludiště. Ovšem od první třídy se drží určité konstanty.

Největší vliv na řečiště mají odchody "starousedlíků" a příchody "cizinců", daleko větší, než osobní změny. Odejde-li někdo ze třídy do jiné školy, ostatní to pochopitelně ovlivní - podle toho, o jak vlivnou osobu šlo a kolik po ní zůstalo "sirotků" a ke komu se tito přidávají posléze.

Přijde-li někdo, musí se podřídít dané struktuře. Možností by bylo využití nováčkovství, ale nikdo z příchozích toho nebyl schopen.

V zásadě se tedy drží taková struktura moci a vlivu, jaká se rozvinula v první a na začátku druhé třídy. V této práci se pokusím popsat dvě stejná prostředí - kluky a holky a labyrinty vlivu v nich a na závěr ukážu jeden příklad vzájemného poměru.

HOLKY:

Ve třetí třídě bylo 11 dívek. Dominika, Lucie2, Monika, Žaneta, Lucie, Kamila, Zuzana, Lucia, Tereza, Olina a Zuzana2.

Lucia přišla do třídy ve 2. ročníku, Olina a Zuzana2 přišly v závěru školního roku 3. ročníku. Zbytek byli "starousedlíci".

Ačkoli jde o určení pohybu či pozice ve společnosti holek, přeci je nutné popsat jakoby individuální "postavy".

Dominika:

Velice výrazná postava, stabilně od první třídy má velký vliv na zbytek holek i kluků. "Nejlhostejnější" ze všech, zároveň velká rozkazovatelka. Charakterizují ji morbidní vize a organizování "akcí".

Mezi *věcmi, které se dělají*, kde je nutné mít "nápad", má vysokou pozici vědět co a jak kreslit. Tato znalost se napodobuje a kopíruje. Ačkoli je Dominika zvědavá, co dělají ostatní a často vyzvídá, kreslí si pořád ty svoje "lebky".

1. *VV- Dominika kreslí stroj Norník Krtkovec. Je to stroj ve tvaru obřího krtka. Vyznačené funkce: heslo, heslo a dole pod tím vypsána hesla: Lebák, Osel, Smrťák, Ozzi Ozborn, Norník. Krtkovec má různé obytné prostory, páky, ozubená kola.*

Dominika: A tady je máma a tady mam všechno. Tady je i ocelová panna a tady je pavouk.

V jedné noze krtkově je poklop: A pani učitelko, viděla jste vetřelce? Jak voní tam spali, tak já tam taky spim.

Žaneta - lustr lebka

Dominika: A já mám lustr svícen.

Kamila: To vypadá, jako kdybysme malovaly všechny to svoje...

Dominika: Teda holky, já se úplně cejtim, jakože v tom jsem (kouká se na obrázek).

Dominika: My tady cestujeme tři. Tady spím já. Tady moje sestra. A tady spí můj pes. Hele holky. Já mám laboratoř tady. Tady je laboratoř. A tady je obraz a já mu řeknu heslo Osel a tady mam tajnou laboratoř. Peníze, skryš, honem!

A ačkoli se projevuje ze strany napodobitelek váhání:

2. Monika: No víš, sme si říkaly, že seš taková trochu divná. Ve školce si tak na ty mrtvoly nebyla. No, každé je jinej... (K Dominice).

Jsou její lebky, hesla, tajné komnaty či trezory vesele kopírovány:

3. Žaneta a Kamila:

Kulatohranačák. Hesla máme taky, ale ty se nemůžete dozvědět. Tajný místnosti za obrazem, Lustr z lebek, svícny.

Monika:

Zase hesla. Trezor. To je naše nejtajnější místnost.

- A co máte v tom trezoru?

Monika: Peníze áááá diamanty.

Někdo: Vložky.

Holky: Smích.

Na druhé straně je Dominika taky silový typ a sahává k násilnému ovlivňování druhých - taky si pro to vybírá ty, které může takto ovládnout.

4. VV - Dominika: Podržte štětce, držáci! A příště přineste svý prachy.

5. Dominika přišla k Zuzaně: Jé, jé, jé, tady máš mladý krkavče, udělej mu hnízdo! A štětcem rychle zapatlala něco na Zuzanině obrázku.

6. Dominika řídí Zuzanu, Lucii2, Terezu, co mají dělat při vybarvování.

Lucie2: Co mám dělat? (bezradně)

Dominika: (hned myslí): vem si modrou, ale světlounce modrou, hodně vody, střechy...

Od Michaly si berou barvy.

Michala: Už nepotřebujete tu moji?

Dominika: Tu tvoji jo, ta je dobrá.

7. Dominika: Chceš bejt s náma ve spolku? Nebudeme číst, protože byste potom věděly... Běž pryč Mišo, musíš jít pryč, protože nejsi s náma ve spolku.

Ty prozrazuješ pravidla, a ty určuju já!

Spolek: vzadu u topení polička, za ní místo. Tam byla Dominika, Zuzana, Tereza, Dominika předčítala, holky poslouchaly.

Lucie2:

Společně s Dominikou ve dvojici "lhostejných", avšak na rozdíl od Dominiky téměř nerozkazuje. Dalo by se říci, že je "neformální autoritou". U její lavice se neustále kupí společnost. S Lucií2 se kreslí a povídá.

I u Lucie2 hraje velkou úlohu kreslení. Zatímco Dominika se vyznačuje urputnou morbidní vizí, Lucie je schopná úhledné kresby.

8. U Lucie2 v lavici Lucie2, Zuzana a Tereza vybarvují společně obrázek indiána na koni. Přitom se baví.

9. Holky: Zuzana, Kamila, Lucie2, Dominika kreslí dohromady kočku. Baví se, jakou barvu jo a jakou ne.

U Lucie2 se vedle kreslení také mluví a sní. Vzhledem k tomu, že je to asi nějak zajímavé, taky se tam neintričuje - Lucie2 se snese se všemi.

10. Holky (Dominika etc.): Lucko, pojedeš? Jed'!

Lucie2: Asi jo.

Uč: Lucko, pojedeš na školu v přírodě?

Lucie2: Asi jo. (Holky tiše tleskají: Hurá!)

Lucie2 je napodobována po všech stránkách

11. Michala: Luci hele, sem si udělala tvoje mikádo!

Lucie2: A jó! Postav se!

Michala: se postavila.

Lucie2: A jó! To je pěkný!

Monika:

Ukázkový, nejukázkovější případ marnivky. Pořád běhá od jednoho ke druhému. Ráda by rozkazovala, ale nemá dost sil, ráda by měla vliv, ale neví, jak na to (srv. příklad č. 3): stále se chlubí,

V lenošce řeč o tanci.

Monika: Ty neumíš ploužáček? A nejhorší je tam holky ta poklona, na konci ploužáčku. A von mě pozval, víš, na ploužáček, ale von vůbec neumí... A když pak začal bejt nějaký moderní tanec, tak on úplně válel!

překřikuje, vytahuje, šplhá a vnucuje, nemá dost sil na předstírání chladu, když už sama nemá nápady.

12. Kuba se omlouvá, že si zapoměl peníze. Monika ho peskuje, že si je zapomína furt.

13. Do třídy přišel učitel, všimli si jen někteří. Monika hned zašeptkřikla: Pan učitel! A těm, kteří ještě seděli, rozmanití "strážci" přikazovali horlivě: Vstávej, pan učitel!

14. Lukáš kárán za neudělání úkolu. Kuba se neudal a rychle se snažil namastit tajně úkol. Učitelka ho odhalila a sprdla, hrozila mu druhá třída a že to takhle dál nejde. Totéž Lucia Té přidala, že je toho jejího zapominání už moc. Přitom ukázala na Jardu, jaktože on to nezapoměl? Protože mu to myslí!! (A Monika dodala: A začal se snažit! Načež jí ostatní děti okřikly: Moniko!)

Žaneta:

Monika v silnější verzi. Dovede projevit násilnou převahu a vydrží alespoň zčásti *nedoležat*. Je schopnější v taktice. Od své bezradnosti si však pomáhá různými nečistými triky, zejména žalováním a šplháním.

Žaneta i Monika jsou velice ctižádostivé, což je jejich slabina. Pomáhají si právě těmi bočními triky - obě jsou největší žalobnice a šplhounky.

15. *Žaneta se hlásí a doporučuje učitelce, aby Jakobovi napsala do žákovský poznámku. Honza se hlásí, že to Jakub neudělal, protože to nepochopil a ne, že na to zapomněl.*

Žaneta nenávidí všechny - proto taky šplhá a žaluje. Není tam, ani tam, vždycky na ní zbyde jen druhá sorta.

16. *Žaneta udává dál, že Dominika, Olina, Monika si braly dřív tašky. (Dost horlivě udává). Udáno, že Monika si brala tašku první. Ta se zuřivě obhajuje, že první si jí brala Olina, kluci vzadu kroutí hlavou a že v žádném případě, že to byla ona.*

Lucie:

První z řady závislých a podmaněných. Být sama nevydrží a v konfliktu neobstojí. Přesto ještě patří k silnějším, výraznějším zjevům.

Každý to zkouší, i Lucie. Snaží se vzbudit žádost druhých chlubením:

17. *Lucie má šperky. Prstýnky, náhrdelníky, řetízky. Slezly se na to Monika, Zuzana, Dominika. Lucie jim to ukázala, ony to chvíli obdivovaly, pak Monika a Zuzana odběhly mazat tabuli.*

Kamila:

Také sleduje, co se děje u druhých, konfliktům ustupuje. Působí výrazným dojmem, ale po čase si lze všimnout, že koluje od jedné výše zmíněné silnější osoby ke druhé. (Srv. př. 1, 3, 9)

Zuzana:

V pořadí výraznosti závislých a podmaněných třetí, otevírající podskupinu "němých". Vždy se vyskytuje v doprovodu podmanitelky, která jí ovládá v obou plánech. (Srv. př. 5, 6, 7, 8, 9)

Lucia:

Němá, vždy jen na okraji hloučku, sleduje, co se děje a poslouchá. "*Já jsem taková uklízečka*", mi řekla jednou ve druhé třídě.

Tereza:

Nejtišší bytost ve třídě. Netaktizuje, poddává se, ale nemůžu říct, že by se v ní nerodil nějaký vlastní směr. Hodně dlouhou dobu však byla ve vleku silnějších holek a stále v něm ještě setrvává. Hledává pro sebe únik před tlakem holčičího spolku u kluků. (Srv. př. 6, 7, 8)

Tereza je tak tichá, že si na ní dovolí i Michala:

18. *Michala organizuje Tereze papír po lavici.*

O Michale, Olině a Zuzaně2 toho moc nevím, protože se ve třídě moc dlouho nezdržovaly. Zařazuji je proto do kategorie "cizinek".

Michala:

Setrvala nejdéle a měla pozici mezi Zuzanou a Luciou, ačkoli by si byla asi vybudovala posléze lepší. (Srv. př. 7, 11)

Zuzana2 a Olina byly ve třídě příliš krátkou dobu, aby se o jejich pozici dalo cokoliv říci. Pohybovaly se někde mezi závislými a podmaněnými, svého postavení nikterak převratně využít nedovedly.

POUTA A ŘETĚZY.

Je evidentní, že se nepodaří naznačit jednotlivé charaktery bez vztahu k ostatním. Je tedy třeba je umístit v nějaké struktuře vztahů. Naznačit chodby v bludišti.

Každá z dívek se pohybuje v jakési dvojici. Toto pouto také vystupuje v řetězu podobných pout. V řetěz se sestavuje, jde - li o nějakou hromadnou akci. Lze sestavit spleť řetěz všech holek nebo krátké řetězy, trojice, čtveřice.

To, jak se jednotlivec umísťuje v poutu a jak toto pouto figuruje v celotřídním svazku, vyjadřuje zároveň i jeho atraktivnost a sílu.

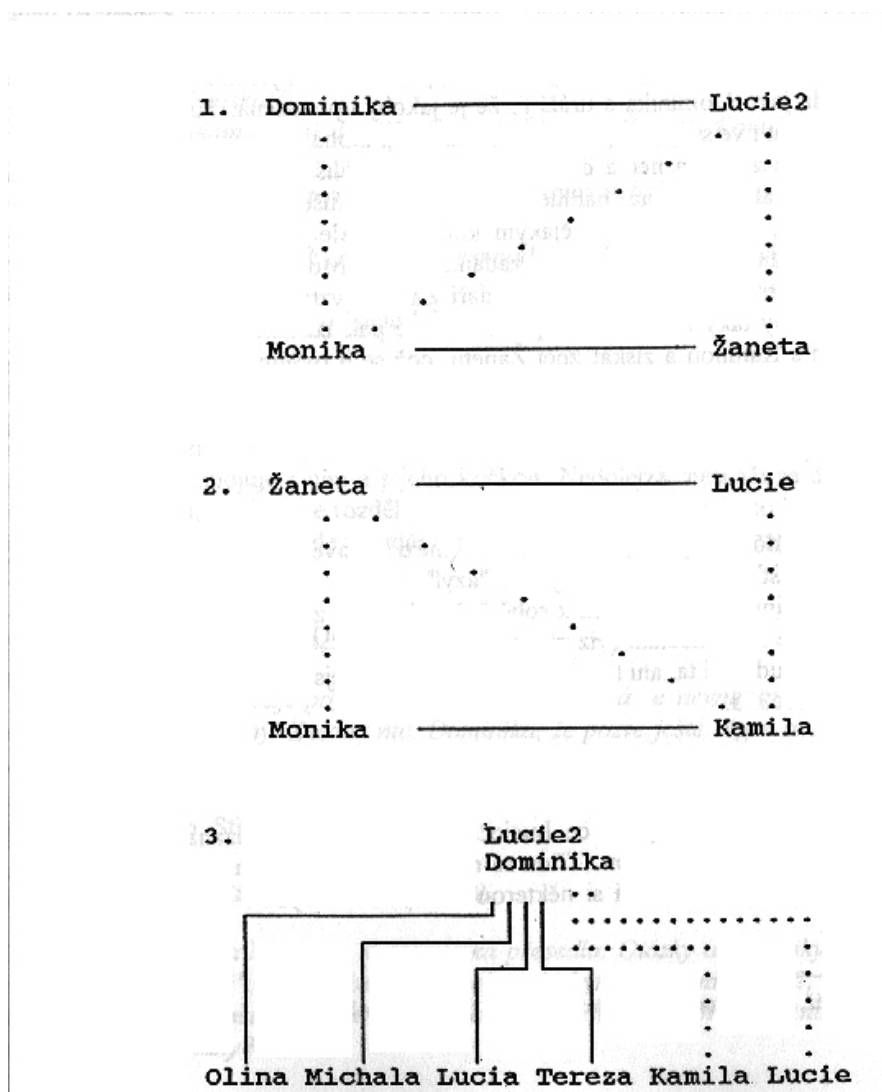
Základními dvojicemi jsou Dominika - Lucie2 a Žaneta s Lucíí. Tyto dvojice uvádějí v pohyb celou dívčí skupinu.

Pokud bude Dominika dělat něco co pochází od Lucie2, může se třída spojit do jednoho svazku.

Pokud tomu bude opačně, třída se rozdělí.

Pro principy takového pohybu sledujme schemata.

SCHEMATA:

Ad. schema č.1

Bude-li Dominika s Lucií2, je pravděpodobné, že se spojí Monika s Žanetou. Žaneta se s Dominikou nespojí, je to její konkurentka č. 1. Proto i když bude Dominika sama, bude se pořádat v závislosti na ní konkurenční akce mezi Monikou a Žanetou. Naopak je klidně možné, že půjde Monika se Žanetou za Lucií2, aby Dominika zůstala sama. Vztah Moniky se Žanetou se utváří už v závislosti na vztahu mezi Lucií2 a Dominikou.

To je centrální konkurenční čtyřka. Sama o sobě soupeří Monika se Žanetou - obě se spojují proti Dominice. Dominice v tomto souboji však přináší úloha jaksí pasivní a ještě víc to platí o Lucií2.

Ad. schema č.2

Jinak sestaveným uskupením je čtveřice, závislá na poutu Žanety a Lucie. Žaneta s Lucií spolu sedí od první třídy. Není to ovšem úplně vyrovnaná dvojice - převahu má Žaneta. Monika žárlí na Lucii a spolčuje se s Kamilou jako "alternativa". Spojí-li se pak v rámci intrik nakonec Monika se Žanetou, pokusí se Lucie o alternativu s Kamilou. Tato alternativa nebude příliš stabilní, vzhledem ke své závislosti a nejspíš se rozpadne.

Ovšem ani celá čtveřice není zrovna vzorem stability, což je dáno tím, že sama je konkurenčně sestavená vzhledem k Dominice. Jistou samostatnost má vztah Žanety s Lucií, ale i ten je příliš často vychylován Moničinými intervencemi a Žanetinou ctižádostivostí.

Žaneta Dominice závidí, ale zároveň je už dost prohlédavá a ješitná, aby za ní neběhala. Žaneta by byla ráda jako Dominika a uráží jí, že je jakoby upozaděná. Tuto "nespravedlnost" musí všemi silami zvrátit ve svůj prospěch. Tak je dána její úloha.

Monika Dominice závidí a nemá dost prohlédavosti, příliš se topí ve vlastní marnivosti, takže není schopna ani Žanetina nadhledu a tak jednoduše Dominiku pronásleduje (a pronásleduje každého, koho vybavila nějakým kouzlem). Ale ješitná je dost, aby dokázala kontrolovat alianci se Žanetou. Žaneta je však zadaná s Lucií. Monika tedy uzavře konkurenční pouto s Kamilou a intrikuje, dokud se jí nepodaří Žanetin vztah rozeštvát - což není příliš těžké, neboť Žaneta by taky ráda "něco lepšího". Lucie pak zůstane osamocená a pokusí se kontrolovat spojením s Kamilou a získat zpět Žanetu, což se jí ovšem nejspíše nepovede. Jako dvojice se potom rozpadnou a vzhledem k tomu, že ani jedna nevydrží sama, nezbyde jim, než se připojit na okraj některého z "publik" a počkat, dokud se Monika se Žanetou nerozhádají, což je velice pravděpodobné.

Ad. schema č. 3

Lucie2 je stále sledována publikem "němých" (mezi takové bych jí byl i zařadil v první třídě), aniž by jich zvláště využívala. Nalézají u ní "azyl".⁵

Totéž platí o Dominice, která ovšem k sobě "němé" někdy ze strategických důvodů silově poutá a využívá jich ke svým účelům (viz příklady).

Pokud ve třídě nebude ani ta, ani ta, přidají se němé duše nejspíš k Žanetě. Když ta nebude, pak se připojí k Monice atd.

Shrnutí:

Ale v podstatě může být každý s každým, až na tyto výjimky: Žaneta nebude s Dominikou a Monika nebude s Lucií. Je-li po ruce Lucie2 nebo Dominika, Zuzana, Lucia a Tereza nabudou ani s Žanetou ani s Monikou. Třída se nespojí za Dominikou. Zůstane-li Dominika sama, projeví se mocensky a podřídí si některou z trojice "němých". "Cizinky" nedostanou

---

⁵Jde víceméně o totéž, co jsem popisoval v textu o první třídě. (Doubek 1997a)

jinde místo, než u Lucie2. Pokud zůstane Lucie sama proti Monice, přidá se k Lucii2 nebo Dominice jako "němá".

UKÁZKY SITUACÍ:

Přetahování mezi Lucii2 a Dominikou:

19. *Přestávka: Zase Lucia, Jakub T. a Dominika pohromadě. Teď je Dominika sama. Lucie2, Tereza, Zuzana tančí dohromady, Lucia se na to dívá. Pak se zase i s Jakubem přesunou k Dominice.*

Lucia je nachvilku uchváčena akcí Lucie2. Tereza a Zuzana jsou v jejím závěsu. Dominika ale setrvává v klidu. Lucia se pak zase vrátí.

Žaneta a Lucie jedly spolu, teď jdou a v kruhu jsou s Lucii2, Terezou a Zuzanou.

Lucie nato lhostejně opanovává Žanetu s Lucii, které mohou přijít, protože Dominika je jinde.

Celá dívčí skupina se rozehrává podél osy Lucie2 - Dominika:

20. *Pre-- Žaneta má velkou chlupatou kočku (o tuhle kočku se ráno přetahovala s Filipem - učitelka tomu říká "maskot")*

Tereza utekla k holkám (Lucii, Lucii2, Zuzaně, Monice, Žanetě, Kamile). Ty stojí u Lucie2 lavice a baví se tam.

Post-- Filip přišel a kočku jim vzal - asi je jeho (Kdyby nebyla, nedaly by mu jí za nic). Baví se s nimi, pak odchází.

Dominika si hraje vzadu. Pak se dala dohromady s Filipem, hraje nějaké divadýlko s jeho kočkou.

Pak se "holky" rozešly, Tereza a Lucie k Dominice a Filipovi.

Monika, Žaneta, Kamila:

U topení o něčem se baví - kde co se ti líbilo.

Dominičina jediná nemá - Tereza - jí utekla k velké partě u Lucie2. Velká parta se tu může srotit, protože tu není Dominika. Dominika zachovala chladnou hlavu a čekala - přihrál jí Filip - a ona se takticky spojuje s ním a s jeho kočkou. Nedolejzá, nesnaží se dostat mezi velkou partu. A má úspěch, skupina se rozdělila, její holky přišly za ní, zatímco konkurenční Žaneta a její holky vyrazily po svých. Zde je vidět rozpadlé schema 2. Lucie je zapuzena a vydává se za Dominikou.

Přetahovaná mezi Monikou a Dominikou:

21. *Zuzana a Monika hrají pogy. Dominika přišla a ptá se nevnímající Zuzany, jestli s ní dneska půjde do knihovny. Zuzana nic. Dominika, že pozve ještě ségru a... a že půjdou čtyři. Zuzana nic. Dominika: tak mi zavolej. Zuzana nic. Dominika odchází: ach jó!*

Tato situace ilustruje, že nikdo nemá nervy ze železa. Dominika se pokouší konkurovat pogům a to se jí nepodařilo. Střet vyhrála Monika.

Lucie2 a Dominika versus Monika se Žanetou:

22. *Potom, když přišla Markéta, si Dominika přisedla. Otázky od Moniky, proč už nesedí s "nima" na "svým místě". Dominika sedí u stolu s druhými holkami (Lucii2, Zuzanou, Terezou,*

*Michalou, Olinou, Luciou. (Jako když Lucie2 přebrala Dominice klientelu jejích němých duší). U stolu sedí taky Markéta.
Opuštěny zůstaly holky Monika, Lucie, Žaneta, Kamila.*

Monika se Žanetou versus Dominika:

23. *(Soutěž - kdo vypočítá první, sedne si.) První si sedla Dominika. Pak brzy Monika. Jak si sedly, udělaly na sebe vítězné gesto (pěstičky, chachá). Když si pak ve druhé řadě sedla Žaneta, dělaly na sebe Monika a Dominika škleby.*

Tato scéna nemusí znamenat nic, nebo že Monika je zrovna s Dominikou proti Žanetě a Monika se tak podřídila Dominice. Nebo že je Monika závislá na Žanetě a posmívá se Dominice. Každopádně jde o řetěz Dominika... Žaneta-Monika.

Vztah Moniky a Žanety:

24. *Monika: Zase moje nápady se nemůžou dělat, zase jenom Žanetiny! (Stěžuje si).*

Monika musí sledovat ty, které Žaneta ovládla/upoutala, i když je třeba prohlédává, nebo vzpurná, přece má málo sil na lhostejnou askezi osamostatnění (anebo jí to podmínky nedovolí, což je ovšem spíš zas výmluva, protože kdyby opravdu chtěla, měla dost sil a vůle, mohla by se i o výtvarce osamostatnit). Toho ona ovšem schopná není, proto stále pádí za méně či více silnými. Prvek ovládnutých jako mocenská zbraň.⁶

25. *Soutěž ve čtení. Monika, Filip, Kuba. Učitelka vyzývá děti, aby výslovně ohodnotily. Děti dost diplomatovaly. Bylo to dobrý..., ale...*

Vojtěch chce dát na první místo Moniku. Ostré protesty od Žanety a spol. Ty chtějí, aby první byl Filip. Chtějí, aby Monika byla poslední. Obecně jsem měl dojem, že na prvním místě chtějí všechny holky Filipa. Učitelčino pořadí - Kuba - Monika - Filip.

Filip se stal objektem holčičí žádosti, ale to může být dáno právě momentální potřebou Žanetinou vytrestat legálními prostředky konkurentku. Lichocení Filipovi je nejspíše účelové, jak ukáže i další příklad.

Vztah Žaneta - Lucie:

26. *Žaneta radí Filipovi, učitelka: Žaneto, dej si votočku!*

Žaneta i Lucie se snaží všelijak napovídat Filipovi, zejména Žaneta. Opakuje se to. Bylo to i v první hodině. Iniciativa je zřejmě na Žanetě.

Filip se holek ptá, obě jsou značně nedůtklivé.

Holky se patrně chlubí mezi sebou napovídáním Filipovi. Jde o jejich vzájemnou "znalostní rivalitu", je to prostě vytahování se, je to mezi nimi. Když se Filip pokusil do toho vstoupit nelíbilo se jim to.

Žaneta s Lucií se posmívá Monice s Kamilou:

27. *Žaneta s Lucií kreslí obrázek s podivnými domy Mončox a Kamčas.*

---

⁶ Připomíná se tu myšlenka "contingency friends" - ovšem jinak pochopených - smečka němých, kteří se budou prostě držet toho silnějšího, a budou vybrakováni všichni, tak aby případný odpadlík musil být sám. (Davies 1984)

KLUCI.

Bohužel se mi nepodařilo nalézt v materiálu srovnatelné údaje ke klukům, takže není v mých silách odhalovat tkanivo vztahů stejným způsobem. (Dílem to je i proto, že se kluci nechovají tak složitě, jako holky). Přesto se poměry mezi kluky pokusím alespoň nastínit.

Novinkou, související s chlubením, vytahováním a zejména s "moderními pocity", kterou jsem u dívek nepopsal, jsou tu jevy krádeže, urážky a rvačky. Dostanu se k nim při popisu situací.

Ve třídě bylo 9 kluků. Honza, Luděk, Filip, Lukáš, Roman, Kuba, Viktor, Jarda, Jakub T. Jakub T. přišel na začátku 3. třídy, zbytek jsou starousedlíci.

Lukáš:

Je jednou z nejvýraznějších, ne-li nejvýraznější postavou. Jeho úloha odpovídá přibližně pozici Lucie2 mezi holkami. Nepere se, neúčastní se her agonistického typu. Podněcovatel všelijakých mimetických produkcí (srv. Caillois 1984, Doubek 1997a, s. 337-340). Za zbytkem kluků neběhá, nevelí jim, ale oni mohou všichni za ním.

Filip:

Třetí z trojice "hráčů". "Tramp". Seděl společně s Lukášem a vedle svého hráčství, tj. v principu nezabýváni se ničím jiným, než fotbalem s angličáky aj. věcmi vzadu za lavicemi, se taky často účastní Lukášových mimetických akcí. Pere se.

Honza:

Další z trojice hráčů. Pere se, hádá se, a zastoupí v tom i jiné. Něco jako Žaneta a Monika dohromady v mužském hávu.

Luděk:

Společně s Honzou základní hráč. Taková protipostava Dominiky. Z hráčů nejsamostatnější. Pere se.

Viktor:

Chtěl by možná být hráčem, ale nevezmou ho mezi sebe. Hráč druhé ligy. Vždycky se pohyboval na okraji klukovské společnosti ve třídě. Kamarádil se a seděl v lavici téměř výhradně s Romy. Pere se, ale méně. Jakoby v tom užívá ochrany Romů.

Jarda:

Druhý hráč druhé ligy. Jeho největším handicapem je to, že jeden z jeho rodičů je Rom. Pere se často a je v tomto směru obávaným protivníkem. Na jeho sílu se žárlí.

Kuba:

Solitér a "prudič". Je sám a jakoby nesnese protivníka, vždycky má výhrady, nicméně by se asi rád pohyboval mezi hráči, což se mu však ne tak často podaří. Může se i prát, ale dostane-li se do potíží, nechá se ochraňovat od hráčů, zejm. Honzy.

Roman:

"Opuštěný". (V předcházejícím roce mu odešel spolusedící). Drobnější kluk, v síle nemůže hráčům příliš konkurovat. Nezávislejší a patrně nejmarnivější klukovská postava. Přechází od jednoho ke druhému. Obviňován z krádeží. Spíš se nepere.

Jakub T.:

"Cizinec". Nenápadný, drobný. Možná z něho bude něco, jako Lukáš. Obdobný směr, dost se Lukáše drží. Společně s Lukášem se nejvíc baví s holkama.

KLUCI DOHROMADY.

Za určitých okolností mohou být všichni spolu, ale některé vztahy jsou problematické. Nejproblematičtější postavou je Jarda. Zakázané dvojice potom tvoří Jarda s Kubou a s Honzou. Ti dva Jardu nesnáší a uzavírají proti němu alianci. Alianci pak dodrží i Luděk, protože ten jde do všeho s Honzou.

Je taky téměř vyloučeno, že bude Lukáš a Jakub T. hrát s ostatními nějakou silovou hru, nebo se s nimi prát.

Pravděpodobné skupiny:

- 1) Hráči - 1. liga: Honza, Luděk, Filip (Kuba)
- 2) Hráči - 2. liga: Viktor, Jarda
- 3) Herci: Lukáš, Jakub T., Roman, (Kuba)

NĚKTERÉ SITUACE.

Krádež z marnivosti

28. *Roman obviněn. Roman sedí na zemi, Honza ho drží za vlasy, ve třídě ruch. Volají na učitelku: Roman mi ukradl mikrotužku. A pak jí zas položil sem.*

- a tak to pokračuje, Kuba taky říká, že Roman krade, Viktor taky.

Roman je pozván k učitelce a řeší se to. Doznává vinu, ale jinými slovy. Je poučen.

Po chvíli opět spor mezi Luděkem, Honzou, Kubou a Romanem, že Roman krade - teď sedou barvu.

Roman závidí. Nevydrží, chce se přidat, váben až příliš touhou, kterou v něm probouzejí chlubení ostatních. Chlubení nemá vést, ke krádeži, ale pouze k obdivování chlubené věci, skrze které ji vlastník obdivuje sám. Vlastník baží po prostředníkovi, který mu zprostředkuje touhu po jeho věci, nikoli však, že mu chlubenou věc vezme. (I když i to je ohodnocení). Nebo jinak. Chlubím-li se, vrcholem za vrcholem je (a vlastně to vždycky předpokládám, nebo se v takovém nebezpečí nalézám), že mi to ten, komu se chlubím, ukradne. Musí to chtít ukrást. Přitakávám-li k vytahování, mám dojem, že chlubič mi to už ukradl (obrazně). Dělán opatření, aby bylo zřejmé, že je to moje, to, po čem teď toužím.

Nebezpečí krádeže je v marnivém prostředí dvojího prostřednictví stále akutní:

29. *Kubovi chybělo brčko na pití. Lukáš měl dopito, tak mu podal svoje.*

Kuba: Tys mě ho vzal?

Lukáš: Né, já sem ti ho dal!

Kuba: A předtims mi ho vzal!

Lukáš: Né, to bylo moje, a teď ti ho dávám!

Mimetický konflikt (viz Petříček 1996, s. 7-9), tj. konflikt plynoucí z vzájemného napodobování v touze může vyústit ve skutečnou rvačku, zejména tam, kde druhý chce dokázat svou sílu, tj. chce si přivlastnit mou sílu, tj. chce nade mnou zvítězit v silovém střetnutí - rvačce:

Rvačka

30. *Kuba, Honza, Jarda ad. na sebe dělají karate, vyskakují, předvádějí kopy.*

Kuba a Jarda. Kuba povalil Jardu na zem, Honza vykřikuje: Kuba vítěz prvního kola! Pak rvačka zvažněla, kromě hlavní dvojice kolem rotující postavy, Roman kope do Kuby (využívá, že je zaměřen proti Jardovi) a i jiní vykřikují. Pak se Jarda s Kubou střetnou, Jarda přehodil Kubu na zem - pak zvonilo, byl konec rvačky.

Animovaná rvačka může vést ke skutečné rvačce. Animovaná rvačka je jenom napodobováním rvačky skutečné, nemá fyzicky soupeřivý charakter, ale obsahuje už v sobě mimetický konflikt, protože jde o chlubení se vlastními svaly a odvahou a taky už i vytahováním se. Jestliže to někdo přežene a hrozí, že by uzurpoval pro sebe obraz siláka, jako tady Jakub proti Jardovi, propukne skutečný otevřený konflikt o kýženou věc, tedy sílu vlastního těla. Jarda si ji nedá vzít.⁷

Nenávist, propukající v mimetickém konfliktu, může vyústit v posmívání se touze protivníka, nebo dokonce v přímém urážení:

Urážky

31. *Hádka. Jarda nakopán od Honzy do zadku. Celotřídní debata. Kuba natahuje moldánky, Honza se s ním baví, taky Luděk a Roman. Načež nakopání.*

Honza: Protože Jarda říkal Kubovi, že jeho máma je stará vošklivá baba!

Honza k Jardovi: Estli je jeho máma stará baba, tak tvoje máma má chlupatou prdel!

Následuje velký okopávání, omáčení zadku v barvách, pošlapání od Honzy, Lud'ka i Kuby. Až se Jarda rozplakal. Když učitelka přišla, Honza hned řekl, co se děje, začlo se řešit, Balog kárán, rozmluva.

Po čase:

Honza: Pani učitelko, Jakub (T.) říká, že ta kostra je moje máma!

- Honzo, nežaluj. Jakube - opravdus to řekl?

Jakub T.: Jo.

- To bylo z legrace, vid'?

Jakub mlčí.

Žaneta: Jó to bylo z legrace!

Drobná pře mezi Žanetou a Honzou, jak to může vědět, pak pohružky směrem k Jakubovi T. od Honzy (Já bych řekl, že se Jakub T. mstil za Jardu.)

Urážet něčí mámu je nejhorší sprost'árna, nejhorší urážka a násilí. To nikdo sám nevydrží. Na druhou stranu je tato urážka jaksí nasnadě.

Chlubič, který se chlubí svou matkou, se pro ni dožaduje obdivu. Dostane-li se jí ho, bude chlubič spokojen, ale začne žárlit. A bude nenávidět, kdyby ho chtěl od ní obdivovatel - konfirmátor odstrčit. A to je tupení - namísto obdivu vytoužený objekt druhému pohanět a

---

⁷ Ve rvačce jde o vztah subjektu a jeho těla. Rvač by rád zatoužil po vlastním těle. Silácká marnivost plodí siláctví a malicherné příčiny pro jeho dokazování. Ten, kdo si pěstuje své tělo není silný, nýbrž se obává, aby byl silný.

dokonale se tím postavit do cesty jeho touze. Moc, kterou má k subjektu druhý při zrodu touhy, je stejná jako při hanění, jen má opačné znamínko.⁸

KLUCI A HOLKY:

Je-li řeč o touze na tomto poli, tam, kde si jsou kluci s holkami navzájem objekty svých tužeb, mělo by se toho tu objevit hodně. Ale zrovna na to já nemám odvalu.

Nicméně zde na závěr vyložím jednu situaci, při které jde o lásku a budu doufat, že poslouží alespoň částečně jako pars pro toto celé kapitoly.

32. Přiběhla Monika se Žanetou za Luděkem a Honzou. Obklopily je a rozdávaděně se zeptaly: Ty máš rád Dominiku? (Ty miluješ...) Honza a Luděk na ně koukali, že jako co je to napadlo a pak Luděk: Né, v první třídě jsem jí měl rád! Teď jsem jen říkal...

Načež po čase příběhly zase a ptaly se, jak se to jejich bude jmenovat. Načež jedna z nich: Ale X... tě miluje! Já, já to neměla říkat (ruku přes pus) Já sem to prozradila. Smějí se a zase odbíhají. (X by mohla být i Zuzana, ale to by potom bylo jasně posmívání láskou, což nejspíš i tak je).

Prostřednice lásky (Žaneta s Monikou) se ocitají ve vztahu s milujícími. Buď "milence" Dominice závidí "milence" Luděka, nebo se jemu posmívají, protože jí závidí.

Milenka nechává prozradit tajemství své lásky a to už tím, že ho řekne "holkám" - aby záviděly - tj. vyzrazuje lásku (chlubí se láskou), aby se zamilovala. Prostřednice se tak zamilují do milenčina milence, skrývajíce se za svou funkci "poslu". Mohlo by to být takto: "Skrutá" láska Dominiky k Luděkovi je sledována z jedné strany závidí Moniky se Žanetou, z druhé strany napodobováním Honzovým. Tento konkurenční konflikt je pak sledován a napodobován dalšími vázanými osobami.

ZÁVĚREM.

Je mi obtížné určit nějaká místa jednotlivých dětí ve třídě, nalézt v jejich složitém chování nějaké principy, či pravidla. Nic takového se mi nepodařilo.

O svém textu bych se neodvážil prohlašovat, že přináší nějaké vysvětlení toho, co se mezi dětmi děje. Jediné, v co bych se snažil doufat, je to že by mé popisy mohly posloužit jako jakési "dramaturgické korektivy", při hypotetickém sepsání nějakého fiktivního děje života ve třídě (pobíhání), který by byl alespoň lehce pravděpodobný, to znamená, že bychom, přečtivše jej, v jednání postav pojmenovaných "Lukáš" nebo "Žaneta" možná poznali stopu jejich skutečné předlohy.

---

⁸ Žádné chlubení nemůže dopadnout úspěchem (že subjekt zatouží po objektu a zmocní se ho bez dalšího). Buď bude objekt jeho chlouby chválen a konfirmátor se ocitne v podezření, že jej chce uchvátit, nebo bude haněn. Konfirmátor se vzdá své touhy, naopak bude demonstrovat odpor a objekt nebude mít nikdo - ztratí hodnotu.

LITERATURA:

AUSTIN, J. L. (1961): Performative Utterances. In: Philosophical Papers, Oxford, Oxford University Press.

AUSTIN, J. L. (1962) : How To Do Things with Words. Cambridge, Massetchusetts, Harvard University Press.

BUBER, M (1995): Já a Ty. Brno, Votobia.

CAILLOIS, R. (1967): Les jeux et les hommes. Paris. Gallimard

DAVIES, B. (1984): Friends and fights. In: Hammersley, M. - Woods, P. (Eds.): Life in school. Milton Keynes, Open University Press.

DERRIDA, J. (1994): Politiky přátelství. Praha, Filosofický ústav AV ČR.

DOUBEK, D. (1997a): Vztah, řeč, forma a sociální svět první třídy. In: PSŠE: První třída. Interní tisk.

DOUBEK, D. (1997b): Elementy komunikace mezi dětmi ve druhé třídě. In: PSŠE: 2. třída. Interní tisk.

GIRARD, R. (1968): Lež romantismu a pravda románu. Praha, ČS spisovatel.

KUČERA, M. (1994a): Láska v jedenácti a dvanácti. Praha, Pedagogika, č.1, roč.XLIV.

KUČERA, M. (1994b): Commitment a věčné rozpory učitelského povolání. In: Stát se učitelem. Praha, Katedra psychologie PedfUK.

NIETZCHE, F. (1992): Tak pravil Zarathustra. Olomouc, Votobia.

PETŘÍČEK, M. (1996): Imaginace: Mimesis a ozvěna jiného. Svět a divadlo, č.4/96, roč. 7.